

Uitvoeringsprogramma 2015

Programma Utrechtse Energie!

Uitvoeringsprogramma 2015

1. Inleiding – Waar staan we? – De focus in 2015
2. Bewoners
3. Bedrijven/instellingen
4. Maatschappelijke organisaties
5. Duurzaam energiesysteem: stimuleren zonne-energie
6. Organisatie en financiën

1. Inleiding

Uitvoeringsprogramma 2015

1. Inleiding

Utrechters wekken steeds meer zelf energie op en besparen slim. Als stad hebben we een koppositie te pakken, die we graag behouden. We zijn vandaag al druk bezig met de energie van morgen.

Utrecht maken we samen

Utrecht heeft de ambitie om op den duur geen fossiele energie meer te gebruiken. In 2020 willen we als stad 20% van onze energie zelf duurzaam opwekken en 30% CO₂ besparen. We doen dit samen met bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. In het coalitieakkoord zijn naast het samenwerken met de stad 'Bouwen aan een gezonde toekomst' en 'Werken aan werk' belangrijke thema's. Vanuit het programma Utrechtse Energie gaan we ons ook hiervoor in 2015 sterk maken.

Leerpunten nemen we mee

De afgelopen jaren hebben we een goede start gemaakt, maar we zijn als stad nog niet klaar. Om onze doelstellingen te halen, zijn er meer investeringen nodig. Als gemeente moeten we langer én actiever betrokken blijven bij Utrechters die energiemaatregelen willen nemen. We gaan beter monitoren hoe ver zij zijn met het nemen van maatregelen. In 2015 richten we ons op het ondersteunen tot en met de laatste stap van het traject: het uitvoeren van energiemaatregelen.

Gemeente Utrecht

Energieplan

In het coalitieakkoord is afgesproken dat we samen met de stad een 'Energieplan' maken. Dit plan geeft antwoord op de vraag: hoe geven we als stad onze (duurzame) energievoorziening in de toekomst vorm? Het Energieplan is een vergezicht voor de energievoorziening in 2030, inclusief de strategie om daar te komen. We stellen dit Energieplan in 2015 op. De aanpak wordt afzonderlijk beschreven en aangeboden aan de gemeenteraad ter besluitvorming.

Uitvoeringsprogramma 2015

Dit uitvoeringsprogramma bestrijkt één jaar: 2015. Op basis van het Energieplan maken we voor de jaren 2016 t/m 2019 een nieuw uitvoeringsprogramma.

Leeswijzer

In de inleidende hoofdstukken staan we stil bij waar we nu staan en welke projecten en instrumenten uit 2014 doorlopen in 2015.

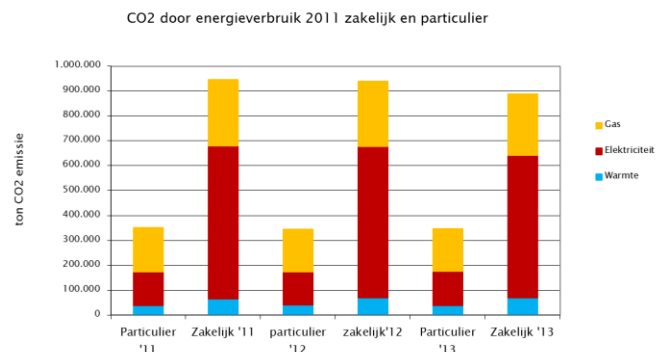
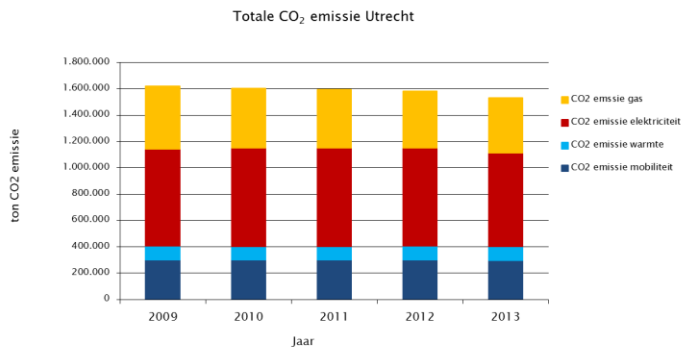
In het tweede deel gaan we in op de drie doelgroepen: bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Per doelgroep beschrijven we de projecten die we uitvoeren.

In het laatste deel komt energieopwekking aan bod, schetsen we de organisatie en geven we inzicht in de financiën.

Utrecht.nl

Uitvoeringsprogramma 2015

Energieverbruik: huidige situatie en ambitie

Huidige situatie

Utrecht heeft een relatief lage CO₂-uitstoot, vooral als we het vergelijken met andere steden. Dit komt doordat er weinig zware industrie is in Utrecht en veel gebouwen en huizen aangesloten zijn op stadsverwarming. Het grootste deel van de uitstoot komt door elektriciteitsverbruik. Vooral het afgelopen jaar (2013) daalde de CO₂-uitstoot, voornamelijk bij bedrijven (zie figuur). De trend is goed, maar we zijn nog niet op het niveau waar we naar toe willen.*

Ambitie

Onze ambitie is hoog, terwijl de uitvoering complex is. Het realiseren van de beoogde CO₂-reductie in 2020 met 30% ten opzichte van 2009 is alleen mogelijk als iedereen aan de slag gaat én 'alles uit de kast' wordt gehaald. De ambitie van een klimaatneutraal Utrecht over zeventien jaar is alleen te halen als landelijk en Europees beleid én alle partners in de stad voldoende 'rugwind' geven aan de Utrechtse ambitie. Kortom, we staan als stad voor een grote, belangrijke opgave.

De komende maanden brengen we in beeld wat er wel mogelijk is, mede ter voorbereiding op het stadsgesprek over het Energieplan. De resultaten worden ook gepresenteerd in de raad.

* De cijfers voor CO₂-uitstoot zijn pas vanaf 2009 goed vergelijkbaar en compleet. Vandaar dat dit het beginpunt is.

Uitvoeringsprogramma 2015

Waar staan we?

Het programma Utrechtse Energie ondersteunt sinds 2011 bewoners en bedrijven in de stad om energie te besparen en duurzame energie op te wekken. Tot nu toe richtten we ons vooral op het informeren van bewoners en bedrijven over de mogelijkheden. Een mooi voorbeeld daarvan is de warmtescancampagne. Zo'n 60.000 huishoudens ontvingen een infraroodfoto die laat zien waar een woning warmte verliest. Veel bewoners bezochten daarna een energiebijeenkomst in hun wijk en willen nu aan de slag met het verduurzamen van hun huis. Ook bedrijven informeerden we intensief, onder andere bij milieu-inspecties. Met ruim 800 bedrijven hebben we convenanten afgesloten. Ook binnen de gemeente is een forse stap gezet: energiemaatregelen (besparen en opwekken) zitten nu standaard in het onderhoudsprogramma voor eigen gebouwen. Daarnaast zijn allerlei instrumenten om te stimuleren dat bewoners en bedrijven daadwerkelijk aan de slag gaan. Denk aan maatwerkadvies voor bewoners, een duurzaamheidslening en het Energiefonds Utrecht voor bedrijven.

Hiermee hebben we de eerste grote stap gezet tot een nieuwe energievoorziening. Utrecht heeft laten zien een koploper in Nederland te zijn, bijvoorbeeld op het gebied van geïnstalleerde zonnepanelen en laadpaalinfrastructuur.

Wat blijft in 2015?

In afgelopen jaren zijn verschillende instrumenten opgezet die al bekostigd zijn, maar nog doorlopen na 2014 totdat het budget ervoor op is:

- Duurzaamheidslening voor bewoners
- Financiële tegemoetkoming voor bewoners die een zonneboiler aanschaffen
- Restauratiefonds voor monumenten
- Maatschappelijk Vastgoedfonds: financiële tegemoetkoming voor buurthuizen, sportaccommodaties en culturele centra die energiemaatregelen nemen
- Energiefonds: gunstige financiering voor bedrijven. Deze loopt door tot 2028
- Energie-impuls voor bedrijven: 50% korting op de kosten van het opstellen van een business case
- Financiële tegemoetkoming voor bewoners die een energieadvies laten opstellen en maatregelen nemen.

Uitvoeringsprogramma 2015

De focus in 2015: stappen zetten

Voordat iemand investeert in energiebesparing of duurzame energie doorloopt hij/zij een aantal stappen. Met onze aanpak sluiten we hierbij aan.

• **Stap 1: informeren en interesseren:** weten wat de mogelijkheden zijn. Bijvoorbeeld door te kijken naar burens, bezoeken van bewonersbijeenkomsten, marketing van aanbiedende partijen, maar ook doordat milieu-inspecteurs op maatregelen wijzen. Voorbeeld instrumenten: bewoners- en bedrijvenbijeenkomsten, Duurzame Huizenroute, televisie-uitzendingen, milieu-inspecties.

• **Stap 2: inventarisatie van de mogelijkheden:** weten wat past bij jouw persoonlijke situatie. Bijvoorbeeld: een energieadvies op maat, een haalbaarheidsstudie of kijken bij de burens wat daar is gedaan. Voorbeeld instrumenten: haalbaarheidsstudies, energieadviezen, scans, klimaatstraatfeest.

• **Stap 3: aanbod voor maatregel met kosten:** een uitvoerende partij maakt een offerte en geeft de werkzaamheden en de kosten aan. Voorbeeld instrumenten: samenwerking van meerdere aanbiedende partijen binnen stichting, ondersteuning bij een aanbesteding.

• **Stap 4: financiering en uitvoering:** zorgen voor financiering van de maatregel door eigen geld, de bank of door andere financieringsmogelijkheden. Voorbeeld instrumenten: duurzaamheidslening, Energiefonds Utrecht

Succesfactoren

Hoe zorgen we dat we sneller komen tot resultaat? Wat kan anders?

- Het werkt om de stappen samen te doorlopen: met burens, met andere bedrijven of met een branchevereniging.
- Het kan helpen om stappen sneller op te volgen of samen te volgen.
- Het energiegebruik inzichtelijk maken is een effectief middel om mensen aan te zetten tot maatregelen. Denk aan een slimme meter in combinatie met een app, die laat zien hoeveel stroom een droger gebruikt.
- Aanbieders kunnen meer contact houden met hun klanten, bijvoorbeeld door na te bellen na het uitbrengen van een offerte en door een goede nazorg.
- Het kenbaar maken van succesprojecten helpt om meer mensen te interesseren.

Focus 2015

Ten opzichte van vorige jaren zetten we sterker in op het monitoren van het doorlopen van de stappen, een actievere betrokkenheid van de gemeente en het versnellen van de stappen door bijvoorbeeld een combinatie van energieadvies en offerte. We richten ons op drie doelgroepen:

- Bewoners: huurders en eigenaren (inclusief corporaties)
- Bedrijven en instellingen: huurders en eigenaren, zowel collectief als individueel
- Maatschappelijke organisaties: gemeente, scholen en sportverenigingen.

2. Bewoners

Uitvoeringsprogramma 2015

2. Bewoners

Ten opzichte van vier jaar geleden nemen meer bewoners energiemaatregelen. Zij kiezen steeds vaker voor zonnepanelen. In verschillende buurten is duidelijk zichtbaar dat het dakenlandschap verandert. Na de aanschaf van zonnepanelen gaat men vaak ook energie besparen, omdat er meer inzicht in de elektriciteitsrekening komt. Kostenbesparing blijkt dan niet altijd de belangrijkste drijfveer. Bewoners willen meer comfort, een prettig huis. In veel buurten organiseren bewoners zich en ontstaan er collectieven. Zij gaan samen aan de slag met bijvoorbeeld de inkoop van zonnepanelen of spouwmuurisolatie. Het is geen eenvoudige opgave om dan het beste bedrijf te selecteren. Het aanbod is onoverzichtelijk en de verschillen in prijs en kwaliteit zijn groot. Overzicht en hulp hierbij is geboden.

Van idee naar daad

De 'reis' van de bewoner moet de basis zijn voor de aanbieder partij en de gemeente. Dit betekent dat we een stappenplan doorlopen: informeren (passend bij de betreffende bewoner), eventueel ondersteunen bij het vormen van een collectief, een aantrekkelijk en passend aanbod samenstellen (inclusief diensten om het hen gemakkelijker te maken) en vervolgens financieren en uitvoeren. In 2015 richten we ons op de versterking van deze keten, maar vooral op de laatste stap: de uitvoering. We blijven meer dan voorheen actief om bewoners te ondersteunen bij en te activeren tot het daadwerkelijk uitvoeren van maatregelen.

Gemeente Utrecht

De benadering van bewoners en hen verleiden tot het nemen van maatregelen is verre van eenvoudig. We gaan samen met de partners hiervoor te rade bij andere sectoren, zoals de auto-industrie: hoe verleiden zij consumenten tot het nemen van stappen? Daarnaast gaan we bewonerscollectieven versterken met kennis en capaciteit, zij zijn een krachtige basis voor het nemen van maatregelen.

Het aanbod

In het stappenplan neemt het aanbod (aantrekkelijk en passend) een belangrijke plaats in. De aanbieder partijen zoals aannemers en installatiebedrijven beseffen dat het aanbod beter en goedkoper moet en kan. Dit gaat nog niet vanzelf. Daarbij zijn duwtjes in de rug nodig. Denk aan samenwerking tussen aanbieder partijen zoals installateurs, aannemers en financiële dienstverleners. Dit is nodig voor verlaging van de kosten én een goede dienstverlening; betere spullen voor minder geld, met meer garantie en minder overlast.

Om ingrepen voor een grote groep bewoners mogelijk te maken, gaan we verder met het uitwerken van financiële arrangementen.

Nieuwe initiatieven

In 2015 willen we bewoners uitdagen de samenwerking op te zoeken, onderling en met derden, om (nieuwe) initiatieven om energie op te wekken en slim te besparen met elkaar te ontwikkelen. Het beste idee wordt (financieel) ondersteund voor de uitvoering. Dit projectidee 'het groene peloton' willen we in 2015 gaan uitwerken.

Utrecht.nl

Uitvoeringsprogramma 2015

2.1 Energie besparen bij huurwoningen

Corporaties

De landelijke afspraak is dat alle corporatiewoningen in 2020 gemiddeld label B hebben. Dit is met het huidige tempo niet haalbaar. Het moet sneller. In 2015 maken we nieuwe prestatieafspraken voor 2016–2021. We spreken af op welke wijze de corporaties de landelijke doelstellingen gaan halen. Dit gaat enerzijds over labelstappen. Dit moeten er naar schatting 9.500 per jaar zijn voor het behalen van de landelijke afspraak*. Anderzijds gaan we afspraken maken over 'nul de meter' woningen. In 2015 bouwen we enkele huurwoningen om tot prototype.

Particuliere verhuurders

Particuliere verhuurders zijn minder goed georganiseerd. Daarom maken wij op individueel niveau afspraken. Wij richten ons primair op de grote verhuurders met meer dan 100 woningen in bezit. De brancheverenigingen Vastgoed Belang en IVBN betrekken we hierbij.

Huurders

Samen met de corporaties starten we een campagne om huurders te stimuleren om slim te besparen. Energieambassadeurs gaan andere huurders van deur tot deur benaderen voor een energieadvies. Ze werken samen met een team dat langskomt met een 'energiebox'. Deze box bevat besparende producten die gelijk worden geïnstalleerd.

Studentenhuizen

Studentenhuizen vragen een andere aanpak. Bij kamerbewoning wordt vaak 'inclusief' gehuurd. Wij zetten een aparte campagne op voor studenten, gericht op het gedrag en het gebruik van apparatuur. Ook richten we ons tot de verhuurder.

Doel

Energiebesparing, in samenhang met beheersing van de woonlasten.

Resultaat

- De eerste corporatiewoningen als prototype gereed
- Tien convenanten met particuliere verhuurders
- 4000 huurders bereikt
- 1000 kamerbewoners bereikt

*Op dit moment hebben we in de BAS afspraken 3000 labelstappen afgesproken.

Uitvoeringsprogramma 2015

2.2 Energie besparen bij woningeigenaren

Het is belangrijk dat producten om energie te besparen en op te wekken gemakkelijk verkrijgbaar zijn en dat bewoners de producten in de winkel kunnen zien. We willen gebruik maken van meer verkoopkanalen, zoals bouw- en supermarkten. Denk aan de verkoop van zonnepanelen via de bouwmarkt. Daarnaast laten we bewoners hun energiegebruik zien. Dat kan op verschillende manieren: via een energielabel van hun huis, een voorbeeldwoning of een slimme meter. In 2015 behouden we een aantal initiatieven, soms in een aangepaste vorm:

Energielabel voor huis: we herhalen de actie met de warmtescans (infrarood foto van voorgevel) in een aangepaste vorm. Alle Utrechtse huiseigenaren ontvangen van het Rijk een indicatief energielabel van hun huis. Dit moment grijpen wij als gemeente aan om opnieuw inloopbijeenkomsten te organiseren. Op deze bijeenkomst kunnen zij energie-advies krijgen en met aanbiedende partijen praten over de mogelijkheden voor besparing en opwekking.

Collectieven ondersteunen en energieambassadeurs opleiden: we gaan verder met de inzet van energieambassadeurs. Dit zijn bewoners die vrijwillig advies geven aan buurtbewoners (straat-voor-straat-aanpak). De VVE's worden in 2015 opnieuw uitgenodigd voor twee grote informatiebijeenkomsten. Zij krijgen hulp om als VVE tot besluitvorming en maatregelen te komen.

Aanbiedende partijen kunnen hun dienstverlening nog verbeteren door betaalbaar en kwalitatief goed aanbod. Daarnaast kunnen aannemers, leveranciers en installateurs nog meer samenwerken. De markt heeft hierbij een duwtje in de rug nodig. De SVGOU levert hieraan een bijdrage.

Marktpartijen zijn nu bezig om voor huiseigenaren een concept 'nul op de meter' te ontwikkelen. Wij participeren in de ontwikkeling hiervan, samen met de eerste bewoners die meewerken aan de 'prototyping'.

Doel

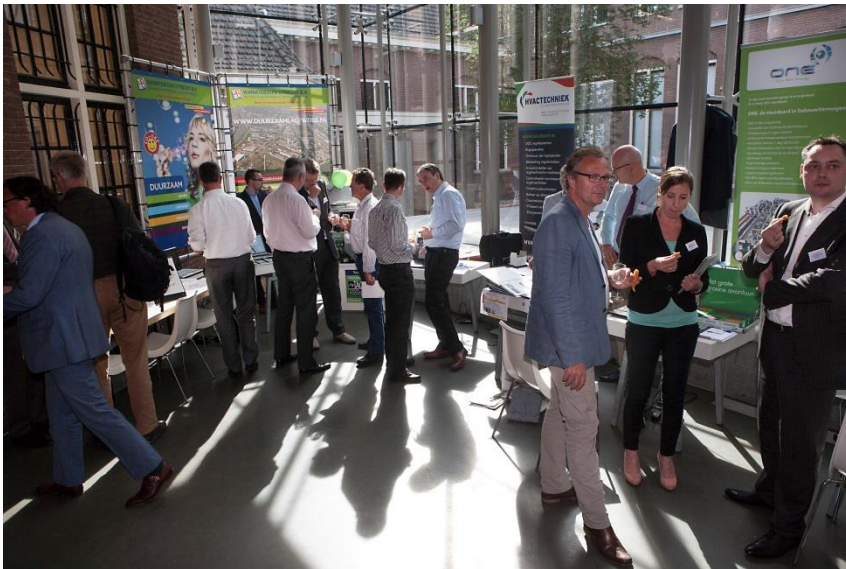
Aanbiedende partijen ontwikkelen een passend aanbod. Dat wil zeggen betaalbaar, makkelijk vindbaar en kwalitatief goed. Daarnaast weten bewoners dit aanbod te vinden.

Resultaat

- 30 'nul op de meter' woningen
- Vijf bedrijven hebben een passend aanbod; van 'no-regret-maatregelen' tot en met 'nul op de meter'
- 500 woningeigenaren hebben opdracht gegeven voor energiemaatregelen
- Een business case voor een 'renovatie-winkel': een winkel waar eigenaren terecht kunnen voor advies en producten, van een enkele energiemaatregel tot 'nul op de meter'.

3. Bedrijven/instellingen

3. Bedrijven en instellingen

Veel Utrechtse ondernemers zien de kansen van energiebesparing, duurzame opwekking en het vergroenen van hun bedrijfsvoering. De belangrijkste motivatie is vaak het binden van klanten, leveranciers en personeel. Daarnaast blijft het verlagen van de energielasten van belang. Utrecht kent mooie voorbeelden, denk aan het grote aandeel hotels met het keurmerk 'green key', de zonne-energie bedrijven als Solease, maar ook Lomboxnet en de grootschalige renovatie van ASR op Rijnsweerd.

Bedrijven dragen voor ruim 50% bij aan de CO₂-uitstoot in de stad. Om onze ambities te halen, zijn we vooral afhankelijk van de grotere bedrijven. 75% van deze CO₂- uitstoot is afkomstig van 10% van de bedrijven en instellingen. Deze bedrijven worden soms via het Rijk aangesproken in meerjarenafspraken waardoor de gemeente alleen kan faciliteren en stimuleren. Met ruim 800 bedrijven hebben we convenanten afgesloten. Ruim 200 bedrijven namen maatregelen sinds de introductie van 'De Utrechtse Mix'. Dit is een waaier aan instrumenten variërend van leningen (het Energiefonds Utrecht), convenanten met bijeenkomsten en Energiescans, opstellen van business cases, netwerkbijeenkomsten tot handhaving op basis van de wet Milieubeheer. Met deze waaier doorlopen we alle stappen van informeren, inventarisatie, aanbod en financiering.

Verdiepen en verbreden

In 2015 continueren we de succesvolle ingrediënten:

- De Utrechtse Mix: we blijven verleiden, stimuleren, bedrijven met kennis ondersteunen naast handhaven op de wet milieubeheer. Dat past ook bij het landelijke Energieakkoord.
- We richten ons vooral op de bedrijven die georganiseerd zijn, bijvoorbeeld door een bestaand convenant met bedrijfsterreinen en branches. Daarbij is het wel zaak sneller tot uitvoeren te komen en beter te monitoren.

In 2015 gaan we:

- Ons richten op een groter aandeel van duurzame inkoop waarbij we 'launching customer' zijn en de aanbodmarkt versterken.
- Een beleidsregeling ontwikkelen op grond waarvan individuele ondernemers ondersteuning kunnen krijgen voor de inventarisatie van haalbare mogelijkheden voor energiebesparing.
- Toeleveranciers in de keten meer bij onze instrumenten betrekken. Ondernemers laten zich aanspreken door collega-ondernemers, maar ook door hun adviseurs, zoals makelaars, accountants en de 'huisinstallateur'. We betrekken hen als informatiekanal bij verschillende instrumenten.
- Werken aan werk door slimme investeringen te stimuleren en ook nieuwe banen te creëren met partners als UtrechtInc en Utrecht Sustainability Institute.

Uitvoeringsprogramma 2015

3.1 Ondernemers inspireren elkaar

Energiebesparing staat niet automatisch op de agenda bij ondernemers. Bedrijven regelmatig informeren en onderling ervaringen uitwisselen is daarom belangrijk. Ondernemers laten zich het beste aanspreken door andere ondernemers.

Afgelopen jaren hebben we veel ervaring opgedaan met informatiebijeenkomsten voor bedrijven. We gaan dit intensiveren, in samenwerking met partners in de stad. Denk aan Economic Board Utrecht, de partners van de SURE week, Ondernemersfonds, Utrecht Development Board, Energiefonds en ondernemersnetwerken. We willen gerichte themabijeenkomsten organiseren, bijvoorbeeld over zonne-energie en fiscale mogelijkheden. Daarbij nodigen we ook aanbiedende partijen uit, zodat ondernemers het aanbod kunnen bekijken en vergelijken. Jaarlijks organiseren we ook twee stadsbrede evenementen, waar we kennis van gerealiseerde projecten delen, mogelijkheden inzichtelijk maken en ondernemers een podium geven.

We willen ook de samenwerking aangaan met makelaars en accountants, zodat zij hun klanten optimaal kunnen bedienen als het gaat om duurzaamheid. Met accountants hebben we eerder een project gedaan rondom zonne-energie. Dat project continueren we en gaan we uitbreiden.

Doel

Organiseren van gerichte kennisuitwisselingsbijeenkomsten voor groepen bedrijven, zoals branches en gebieden. Met als doel te informeren (stap 1) en kennis uitwisselen van mogelijkheden gekoppeld aan aanbiedende partijen (stap 2).

Resultaat

- Circa 30 kennisuitwisselingsbijeenkomsten, waarbij we streven naar nog meer betrokkenheid van leveranciers.
- Aansluiten bij bestaande ondernemersbijeenkomsten om de mogelijkheden van energiebesparing zichtbaar te maken.
- Twee grote stadsbijeenkomsten per jaar organiseren met een bereik van 200 bedrijven.

Uitvoeringsprogramma 2015

3.2 Stimuleren en handhaven

We hebben de afgelopen jaren afspraken gemaakt met georganiseerde ondernemers uit Rijnsweerd, Lage Weide, Overvecht, Oudenrijn, Leidsche Rijn, Wetering en Papendorp. Dit zijn afspraken over doelstellingen, de bijdrage van bedrijven hieraan en de ondersteuning van de gemeente. Deze inzet heeft geleid tot plannen en business cases. De voorhoede is al gestart met uitvoeren. In 2015 sluiten we geen nieuwe convenanten af. We richten ons vooral op het realiseren van de bestaande afspraken.

In 2015 gaan we de samenwerking opzoeken met kantooreigenaren. Dit zijn vaak grote beleggers die ook in andere steden kantoren hebben. We willen samen met de G4 stedenafspraken maken met de eigenaren.

Instrumenten van de Utrechtse Mix stellen we in 2015 breder beschikbaar. Niet alleen samenwerkende bedrijven als industrieverenigingen kunnen ervan gebruik maken, maar ook individuele ondernemers. Daarmee stellen we voor alle ondernemers instrumenten beschikbaar voor het inventariseren van haalbaarheid, het selecteren van leveranciers en het opstellen van business cases.

Bedrijven die geen gebruik maken van deze mogelijkheden, spreken we aan via de milieu-inspecties. Zij krijgen eerst nog een kans om zich aan te sluiten bij een collectief of zelfstandig maatregelen te nemen voordat er een handhavingstraject volgt.

Uit onderzoek van de U15 blijkt dat mobiliteit voor sommige bedrijven meer dan 50% kan bijdragen aan hun CO₂-voetafdruk. Daarom nemen we in onze aanpak mobiliteitsmaatregelen mee, vanuit Utrecht Aantrekkelijk en Bereikbaar.

In 2011 is gestart met het intensiveren van de handhaving en het scholen van milieu-inspecteurs. In 2015 continueren we dit, omdat dit effectief is.

Doel

Het stimuleren van energiebesparing bij bedrijven door het inzichtelijk maken van de mogelijkheden en bijbehorende kosten (stap 2 en 3).

Resultaat

- Minimaal 50 uitgewerkte business cases
- Toename van aantal investerende partners binnen collectieven met 100
- Bezoeken van 150 nieuwe bedrijven vanuit handhaving

Uitvoeringsprogramma 2015

3.3 Duurzaam inkopen

Duurzaam inkopen is een van de middelen om onze doelstellingen te halen. De gemeente Utrecht wil hierin verder gaan dan de landelijk gehanteerde aanbestedingscriteria. We gaan circulair inkopen. Dat wil zeggen dat we kiezen voor materiaal waarbij producten en grondstoffen zoveel mogelijk zijn hergebruikt. We hebben afgesproken om in 2020 10% circulair in te kopen.

Het zou mooi zijn als bedrijven in de regio ook meer circulair gaan inkopen. We willen voorkomen dat dit hogere kosten met zich meebrengt. Daarom kijken we niet alleen naar de aanschafprijs, maar met name naar 'Total Cost of Ownership' waarbij de kosten van de levensduur, inclusief variabele kosten worden meegenomen.

Enkele overheden gebruiken, met name in de infrastructuur, een zogenaamd duurzaam ambitieweb. Dit is een middel om voor een project per duurzaamheidsaspect (bv. energie, grondstoffen, welzijn) de ambities te bepalen en deze gedurende het project vast te houden. Deze methode gaan we ook in Utrecht toepassen om duurzaam inkopen concreet te maken.

Doel

Stimuleren van duurzaam inkopen bij de gemeente zelf en bij het regionale bedrijfsleven om zo de circulaire economie te versterken. Hiermee dragen we bij aan energiebesparing, gebruik van duurzame energie, vermindering van het gebruik van schaarse grondstoffen, hergebruik en verminderen van afval.

Resultaat

- Gemeentebreed energie monitoring systeem
- Het uitwerken en gebruiken van het duurzaam inkopen ambitieweb om bij aanbestedingen onze inkoopambities goed te omschrijven
- 25 inkoopopdrachten met een waarde van >€ 200.000 besteden we aan op basis van deze nieuwe methode.

Uitvoeringsprogramma 2015

3.4 Groene werkgelegenheid

'Werken aan Werk' is een speerpunt van het college. Het gehele programma Utrechtse Energie stimuleert werkgelegenheid door slimme investeringen te stimuleren wat werkgelegenheid oplevert voor bijvoorbeeld aannemers, installatiebedrijven en leveranciers. Denk aan de 'nul op de meter' projecten waarbij bouwbedrijven innoveren, maar ook de grootschalige zonne-energie ambitie die werkgelegenheid biedt voor (lokale) adviseurs, leveranciers en installatiebedrijven. Hiervoor moeten ook voldoende personeel zijn. Samen met Werk en Inkomen, ROCs en HU onderzoeken we of er voldoende opleidingen, kennis en stage en werkplaatsen zijn om goed personeel op te leiden en of hier nog verder versterking op nodig is.

Dat is nog naast de nieuwe markten rond circulaire economie en afvalstromen waar verschillende Utrechtse bedrijven koploper in zijn, bijvoorbeeld het bedrijf Scherpenzeel.

De duurzame energiemarkt is ook een groeiende markt waar veel partijen voor de regio Utrecht kansen zien. Het Economic Board Utrecht heeft niet voor niets Groene Economie als een van haar pijlers. We zien en verwachten ook dat nieuwe type bedrijven met nieuwe business cases ontstaan en groot worden. Denk aan bedrijven als Solease, Snappcar en Lomboxnet.

Het blijft wel een nieuwe, dynamische markt waar nog niet altijd consistent, landelijk beleid voor is. Denk hierbij aan zonne-energie producten waar door wisselende regelingen business cases snel veranderen. Voor verschillende bedrijven is dit lastig. Echter, duurzame energie is wel steeds een van de snelst groeiende markten wereldwijd.

Utrecht kent ondersteuningsinstrumenten voor start-ups. Denk aan Utrecht Inc, broedplaatsenfonds, Centre of Expertise, Smart Sustainable Cities en de Energiefondsen. In samenwerking met die partijen onderzoeken we de mogelijkheid voor een 'hub' van groene bedrijven.

Doel: stimuleren van nieuwe groene bedrijven in de regio.

Resultaat

- Businessplan voor 'groene hub'
- Meer startende en groeiende bedrijven in 'groen' ondernemerschap
- Grotere herkenbaarheid van groene ondernemers

4. Maatschappelijke organisaties

4. Maatschappelijke organisaties

In 2015 richten we ons binnen de maatschappelijke organisaties op drie doelgroepen:

- eigen organisatie (vanuit onze Utrechtse Vastgoed Organisatie)
- eigenaren/gebruikers van maatschappelijk vastgoed
- schoolbesturen en sportverenigingen

De gemeente incorporeert energiematregelen in de meerjarenonderhoudsplannen van de eigen gebouwen. Voor eventuele onrendabele energiematregelen zijn in het 'Uitvoeringsprogramma Utrechtse Energie 2013-2014' middelen gereserveerd die verdergaande besparingen mogelijk maakt.

De ingezette verduurzaming van de openbare verlichting wordt voortgezet. Bij de natuurlijke momenten (bij vervanging) van het wagenpark wordt eveneens vanuit CO₂-uitstoot de optimale oplossing gekozen. Voor verschoning van het gemeentelijk wagenpark zal de regel voor vervanging worden: 5 jaar voor personenauto's en 8 jaar voor bestelauto's. Om dit op 1-1-2018 te bereiken zullen extra 31 personenauto's en 49 bestelauto's worden vervangen (in 2015 respectievelijk 6 en 11). Bij vervanging zal vanuit CO₂-uitstoot en luchtkwaliteit de optimale oplossing worden gekozen (regel is elektrisch, tenzij..).

Zonnestroom op daken

In 2015 beginnen we met het plaatsen van zonnestroomsystemen op daken van het bestaande gemeentelijk vastgoed. Dit klinkt eenvoudiger dan het is. Vanuit veiligheid en wetgeving moet het plaatsen van zonnepanelen zorgvuldig gebeuren. Ook voor andere partijen zijn gemeentelijke daken beschikbaar om zonnepanelen op te plaatsen.

Sportverenigingen

In 2014 ondertekende de gemeente een energieconvenant met de Vereniging Sport Utrecht (VSU). In 2015 ondersteunen we sportverenigingen met energieonderzoeken en het vinden van financiering voor energiematregelen. Zij kunnen gebruik maken van de financiële regeling Maatschappelijk Vastgoed om isolatiematregelen in hun panden te nemen, uiteraard voor zolang de subsidie nog niet is uitgeput.

Scholen

In 2015 komt er een nieuwe impuls om het binnenmilieu in Utrechtse schoollokalen te verbeteren. Zoals in voorgaande jaren willen we in combinatie met de aanpak van het binnenmilieu energiematregelen treffen. Wij zetten ons in om samen met scholen meer gebruik te maken van de mogelijkheden die er zijn voor schoolgebouwen.

Uitvoeringsprogramma 2015

4.1 Zonnepanelen op gemeentelijke daken

De gemeente gaat haar maatschappelijk vastgoed verduurzamen door zowel energie te besparen en duurzame energie op te wekken. Voor het plaatsen van zonnepanelen op maatschappelijk vastgoed gaan we in gesprek met bewoners die in een zoncoöperatie (postcoderegeling) aan de slag willen en zoeken naar geschikte gemeentelijke daken. We ondersteunen niet alleen bewoners die met gemeentelijke daken aan de slag willen; ook bewoners die daken van Utrechtse bedrijven en instellingen willen gebruiken, krijgen hierbij ondersteuning van de gemeente. Vanuit veiligheid en wetgeving moet de plaatsing van zonnepanelen zorgvuldig gebeuren.

Als het plaatsen van zonnepanelen rendabel is en de daken constructief geschikt zijn, plaatst de gemeente ook zelf zonnepanelen op haar daken. In de nieuwe gemeentelijke energieaanbesteding onderzoeken we de mogelijkheden om de resterende daken op een slimme manier van zonnepanelen te voorzien.

Het programma Utrechtse Energie ondersteunt de Utrechtse Vastgoed Organisatie (UVO) met kennis en indien nodig procesbegeleiding.

Doel

Het verhogen van het percentage Utrechtse daken met geïnstalleerd vermogen zonnepanelen.

Resultaat

- Op 30 gemeentelijke daken zijn zonnepanelen geplaatst. Dit is mede afhankelijk van de landelijke regelgeving (SDE+ subsidie) en of de daken technisch geschikt zijn
- Gemeentelijke daken zijn (onder voorwaarden zoals veiligheid) beschikbaar voor het plaatsen van zonnepanelen door derden.

Uitvoeringsprogramma 2015

4.2 Scholen en energiebesparing

Energiebesparing en –opwekking is geen core–business voor de schoolbesturen. Niettemin hebben de jaarlijkse energielasten een belangrijk aandeel in de exploitatielasten van scholen. Er zijn kansen om de energielasten te verlagen, bijvoorbeeld door het plaatsen van zonnepanelen. Reden om tot goede afspraken te komen met de schoolbesturen. We ontwikkelen in samenspraak met de schoolbesturen een arrangement om hen hierbij te helpen. Dit kan gaan over financiering, advisering en andere vormen van ondersteuning. Daarnaast kijken we naar de mogelijkheden om het onderwerp energie op te nemen in het onderwijsprogramma en ouders te betrekken.

Een gezond binnenmilieu

In 2015 geven wij een impuls aan het verbeteren van het binnenmilieu in schoollokalen. Door met energiemaatregelen aan te sluiten bij binnenmilieu aanpak, kunnen we meer met minder voor elkaar krijgen. Wij helpen scholen en schoolbesturen om mogelijke knelpunten bij binnenmilieu- en energiemaatregelen op te lossen. Samen met schoolbesturen geven we de gewenste ondersteuning vorm. De aanpak binnenmilieu wordt op dit moment uitgewerkt. Energiebesparing is onderdeel van dit pakket.

Doel

Scholen stimuleren om energie te besparen en op te wekken, gecombineerd met de aanpak van het binnenklimaat.

Resultaat

- Er is in overleg met scholen een arrangement voor energiebesparing en duurzame energieopwekking opgesteld
- Er worden 5 schoolgebouwen energiezuiniger gemaakt.

4.4 Energiescans en financieringsmodel sport

Sportverenigingen hebben vaak hoge energienota's (verlichting, clubhuis) en kunnen ze veel energie besparen op verlichting en verwarming. Echter, dat is best lastig want er is vaak onvoldoende tijd en kennis om uit te zoeken hoe dit kan. Sportverenigingen worden veelal gerund door waardevolle vrijwilligers. De Vereniging Sport Utrecht (VSU) helpt sportverenigingen om energiebesparende maatregelen te nemen. Ook het plaatsen van zonnepanelen op de daken van sportverenigingen behoort tot de mogelijkheden. De kostenbesparingen van efficiëntere verlichting, clubhuizen en zonnepanelen komen direct ten goede van de leden.

Wij ondersteunen de VSU bij de kennisontwikkeling van henzelf, de verenigingen door het maken van de energiescans en ondersteunen de realisatie door het ontwikkelen van een financieringsmodel voor sportverenigingen.

De besturen van de verenigingen worden geïnformeerd over de mogelijkheden en geholpen met bijvoorbeeld de aanvraag voor een SDE+ bijdrage van het Rijk voor zonnepanelen.

Verenigingen kunnen elkaar stimuleren en inspireren door elkaar op de hoogte te stellen van de effecten van genomen maatregelen, zoals nieuwe LED verlichting, zonnepanelen of energiezuinige koelkasten. Ook de leden van de verenigingen kunnen hierop geattendeerd worden. Samen met de VSU gaan we de communicatie met de leden en de bezoekers op dit thema vormgeven. Voor de financiering van de maatregelen werken we samen met het Energiefonds Utrecht, die aantrekkelijke leningen mogelijk kan maken.

Doel

Het stimuleren van energiebesparing en duurzame energieopwekking bij Utrechtse sportverenigingen, waardoor de exploitatielasten dalen.

Resultaat

- Minimaal 10 sportverenigingen treffen energiemaatregelen.

Duurzaam energiesysteem: stimuleren zonne-energie

Uitvoeringsprogramma 2015

5. Duurzaam energiesysteem: stimuleren zonne-energie

Het college heeft als ambitie om in 2020 20% duurzame energie op te wekken. Voor de installatie van zonnepanelen is als doel gesteld in 2020 zonne-energie te hebben op 10% van de daken van zowel woningen, als van bedrijven, VvE's en corporaties .

Voor de ambitie in de stad hebben we grootschalige opwekking in de stad nodig, de plannen voor de biomassacentrale blijven we ondersteunen, we houden het Energiepunt bodem dat WKO systemen voor bedrijven ondersteunt en de grootschalige opwekking komt aan de orde bij het opstellen van het Energieplan. In dit uitvoeringsprogramma richten we ons op het halen van de 10% zonne-energie op de daken.

Zonne-energie is vanwege de energiebelasting op dit moment vooral financieel aantrekkelijk voor kleinverbruikers. In andere gevallen zijn juridische en fiscale constructies belangrijk om de business case rendabel te krijgen. De doelstelling van 10% denken we dan ook voor 70% te halen op daken van bewoners (particulier en huur). Voor het overige gaan we uit van; 10% bij bedrijven, 10% bij maatschappelijke instellingen en 10% van grondgebonden systemen. Voor deze laatste drie groepen is kennis van de mogelijkheden, het aantrekken van financiering en het delen van deze kennis onder de belangrijkste stakeholders noodzakelijk. Vaak is ook een SDE+ bijdrage nodig om het project rendabel te krijgen.

Afgelopen jaren is veel in gang gezet om bewoners en organisaties te ondersteunen bij het opwekken van duurzame energie:

- De website www.zonatlas.nl/utrecht is live. Bewoners kunnen op deze site zien of de ligging van hun huis geschikt is voor zonnepanelen.
- Meerdere business cases voor bedrijven en VVE's zijn en worden uitgewerkt.

In 2015 werken we gefocust aan zonne-energie door intern een task force zonne-energie op te zetten waarin een projectontwikkelaar , een financieringsexpert en projectleiders samenwerken. Ook werken we samen met het Energiefonds Utrecht binnen deze task force. Deze task force richt zich op de grootschalige uitrol van zonne-energie bij bewoners, bedrijven en instellingen en het ondersteunen van zoncoöperaties. Hiervoor wordt een op de uitvoering gericht zonplan voor opgesteld. Daarnaast stimuleren we dat de elektrische laadinfrastructuur voor auto's wordt gekoppeld aan zonne-energie om de business case positiever te laten verlopen.

Uitvoeringsprogramma 2015

5.1 Aanpak zonne-energie: bewoners

Particuliere woningeigenaren vormen een zeer belangrijke doelgroep voor zonne-energie. De ingezette aanpak met het inzichtelijk maken van de mogelijkheden van zonnepanelen, o.a. via info over offerte trajecten aan buurtcollectieven, informatieavonden, energieambassadeurs en de zonatlas, continueren we in 2015.

Samen met woningcorporaties willen we de mogelijkheden inventariseren om zonnepanelen als optie aan huurders aan te bieden, bijvoorbeeld in analogie met het project in Haarlemmermeer (in samenwerking met woningbouwcorporatie Ymere). We onderzoeken of woningcorporaties mogelijkheden zien voor aanbiedingen waarbij zij het dak van hun huurders beschikbaar stellen voor een derde partij die panelen plaatst en die energie levert aan huurders via een gebruikersovereenkomst. Hierbij is er een win-win-situatie voor huurders, corporaties en derde partij als eigenaar van de panelen.

Buurtbewoners die geen eigen geschikt dak hebben, willen soms wel een aandeel nemen in een zonnecentrale op een ander dak, bijvoorbeeld als er in de buurt een groot dak is dat geschikt is. Hiervoor is de SDE+ bijdrage van het Rijk bijna altijd noodzakelijk. Er is wel een nieuwe regeling: de postcoderoosregeling. De zoncoöperatie wordt energieleverancier en krijgt een terugleververgoeding voor de opgewekte energie.

De leden van de coöperatie of Vereniging van Eigenaren maken gebruik van een belastingkorting op hun productieaandeel van de coöperatie. Die korting geldt voor de leden en de installatie, die zich in een zogenoemde postcoderoos bevinden. Zoncoöperaties die aan de slag willen, merken dat de terugverdientijd van de regeling langer is dan dat het Rijk het verlaagde tarief garandeert (tien jaar). Wij willen Utrechtse zoncoöperaties ondersteunen om de aanleg van zonnepanelen op (gemeentelijke) daken te stimuleren. Daarnaast voeren we een lobby om op rijksniveau meer en langdurige fiscale zekerheid te verkrijgen voor de bewoners en collectieven.

Doel

Het verhogen van het percentage zonne-energie bij Utrechtse bewoners; zowel eigenaar-bewoners als huurder.

Resultaat

- Toename van aantal zonnepanelen in Utrecht boven landelijk gemiddelde
- Grootschalig project van start voor zonne-energie bij huurders via een gebruikersovereenkomst.
- Ondersteunen van vijf Utrechtse zoncoöperaties.
- Bij het Rijk aandacht vragen voor lokale belemmeringen samen met de G4, de Vereniging Nederlandse Gemeenten en andere partijen

Uitvoeringsprogramma 2015

5.2 Aanpak zonne-energie: bedrijven en instellingen

Bij bedrijven en instellingen die aan de slag willen met zonne-energie gaat het vaak om grotere systemen, echter de business cases zijn vaak complexer. Met de zonatlas en zonnepanelencalculator maken we de mogelijkheden van zonnepanelen op hun pand inzichtelijk. We gaan samen met de ondernemersverenigingen, het Energiefonds en accountants de verschillende fiscale mogelijkheden en SDE+ rijkssubsidie voor zonne-energie onder de aandacht brengen. Met het Energiefonds ondersteunen we bedrijven en instellingen ook met financiering voor de realisatie van hun projecten.

Door middel van het delen van de ervaringen van de gemeente Utrecht met de acties Zon-Privé in 2013 en 2014 voor haar werknemers, willen we werkgevers inspireren en helpen vergelijkbare zonne-energie acties voor hun werknemers op te zetten. We merken dat de actie nog niet letterlijk is gekopieerd, maar we willen wel ervaringen uitwisselen en dat de handleiding voor een uitvraag ook gebruikt kan worden bijvoorbeeld voor bewonerscollectieven.

Het landelijk beleid en wetgeving is erg bepalend voor de business cases voor zonne-energie. Deze wetgeving verandert op dit moment en is veelal complex. Het SER energieakkoord is mede ondertekend door VNG en wordt regelmatig geëvalueerd. Hierbij zijn gemeenten en ervaringen van gemeenten van groot belang.

Gemeente Utrecht

Utrecht kan als koploper invloed hierop uitoefenen en voor haar ondernemers en burgers de belangen van duurzame opwekking kenbaar blijven maken.

Voor zonne-energie bij maatschappelijke instellingen is al iets opgenomen in de sectie over maatschappelijke organisaties; zie 4.1 Over Gemeentelijk vastgoed, 4.2 over scholen en 4.3 over (sport)verenigingen.

Speciale aandacht gaat verder uit naar de realisatie van zonne-energie bij zogenaamde maatschappelijke kernen ('hotspots'), plekken midden in de samenleving, waar mensen samen komen en zich mee verbonden voelen. De plaatsing van zonnepanelen op deze plekken leidt tot inspiratie en informatie onder een breed publiek. Voorbeelden zijn scholen, kinderdagverblijven, (sport)verenigingen en bibliotheken.

Doel

Stimuleren van zonne-energie bij Utrechtse bedrijven en instellingen door beschikbaar stellen van kennis en het onder de aandacht brengen van fiscale mogelijkheden en SDE+ rijkssubsidie.

Resultaat

- 10 extra bedrijven met zonnepanelen in Utrecht
- 5 extra instellingen met zonnepanelen in Utrecht
- Uitvoeren Zon-Privé actie en onder aandacht brengen bij Utrechtse werkgevers

Utrecht.nl

5.3 Aanpak zonne-energie: grondgebonden projecten

Voor grondgebonden zonne-energiesystemen gelden, in vergelijking met dakgebonden zonne-energiesystemen, andere omstandigheden en voorwaarden voor regelgeving, financiering en projectontwikkeling. Een omgevingsvergunning is een vereiste, in tegenstelling tot dakgebonden systemen.

Met grondgebonden projecten kunnen we meters maken en daar waar het zichtbaar kan en mag zijn, kunnen we de stad inspireren met nieuwe ideeën en initiatieven.

Voorbeelden waar de mogelijkheden liggen, zijn geluidschermen en braakliggende stroken. Met de geldende (landelijke) regelingen en financiële regimes, is het een uitdaging een grondgebonden systeem financieel rond te krijgen.

Twee mogelijke routes zijn realisatie met behulp van een SDE+ bijdrage vanuit het Rijk, en realisatie door een coöperatie met behulp van een fiscaal voordeel dankzij de postcoderoosregeling.

Op deze beide vlakken is de reikwijdte van de gemeente zeer beperkt. De ontwikkelingen op het gebied van kosten, fiscaliteiten en regelgeving kunnen echter snel gaan, en nieuwe kansen zullen zich voordoen.

Waar mogelijk, willen wij initiatiefnemers van grondgebonden projecten ondersteunen bij de realisatie van hun projecten door te helpen doorrekenen, vergunningstraject en get vinden van de juiste partner.

Naast ondersteunen van initiatiefnemers, zullen we ook actief zelf onderzoeken welke mogelijkheden er zijn.

Doel

Meters maken met grootschalige grondgebonden systemen.
Inspireren met grootschalige icoonprojecten.

Resultaat

Zicht op realisatie van minimaal een realistisch project van grondgebonden zonne-energiesysteem.

Uitvoeringsprogramma 2015

5.4 Infrastructuur: nieuwe en slimme netten

Nu er steeds meer energie wordt opgewekt, wordt de vraag naar een nieuwe infrastructuur en opslag relevanter. Het optimaal balanceren van vraag en aanbod, bepaalt of er minder opslagcapaciteit nodig is. Ook kan dit een rol spelen bij de business case.

Een van de mogelijkheden voor het rendabel maken van zonne-energie is het te koppelen aan een elektrische laadpaal. We gaan deze optie uitwerken met marktpartijen en onder de aandacht brengen bij bewoners en bedrijven. Hiermee is er groene stroom voor elektrisch vervoer en een rendabele business case voor een wat grotere zonnecentrale.

Daarnaast loopt er op dit moment een groot project samen met de gemeente Amersfoort en de provincie Utrecht om te experimenteren met slimme netten en het opzetten van nieuwe business cases hiervoor. In 2015 loopt dit project af. Er zijn landelijke en Europese mogelijkheden voor vervolgfianciering. In 2015 treffen wij voorbereidingen voor een eventueel vervolg. Als resultaat verwachten we twee routes: een aanvraag voor een follow-up project en een business plan en aanvraag voor het extrapoleren van het bestaande project naar andere wijken. We werken hierbij samen met o.a. Netbeheer Nederland, EBU en Stedin.

Doel

Samen met de belangrijkste stakeholders krijgen we inzicht in de Utrechtse infrastructuur, kansen en belemmeringen in relatie tot grootschalige duurzame opwekking.

Resultaat

- Realisatie van vijf projecten waarbij zonne-energie gekoppeld wordt aan elektrisch vervoer
- Aanvragen van projectfinanciering voor slimme netten bij andere overheden (eventueel als pilot)

6. Organisatie en financiën

Uitvoeringsprogramma 2015

6. Organisatie en financiën

Het programma Utrechtse Energie werkt als aanjager binnen de gemeente. Voor de projecten binnen dit uitvoeringsprogramma is zij eindverantwoordelijk. Het programma werkt zeer nauw samen met verschillende organisatieonderdelen zoals vanuit ruimtelijke ordening, EZ, wonen, milieu en mobiliteit, vastgoedorganisatie, inkoop en VTH.

De monitoring van de resultaten en effecten wordt uitgevoerd door de afdeling Milieu. Zij zal hiervoor gebruik maken van opgehaalde resultaten en monitoring binnen het programma, gebruiksgegevens vanuit Stedin en ENECO en steekproeven bij bewoners, bedrijven en instellingen.

Binnen de begroting van het uitvoeringsprogramma reserveren we €400.000,- voor het opstellen van het Energieplan samen met de stad.

De resterende middelen zijn indicatief verdeeld over de deelprogramma's, zonder dat sprake is van 'schotten' tussen de deelprogramma's. Voor de optimale inzet van de middelen om de doelen te bereiken, is flexibiliteit tussen de indicatieve deelbudgetten wenselijk. De kosten voor organisatie bevatten naast programmamanagement, ook monitoring en communicatie.

Onderdelen	Indicatief Budget
Bedrijven	€700.000
Bewoners	€750.000
Maatschappelijke instellingen	€300.000
Duurzame energievoorziening	€500.000
Energieplan	€400.000
Organisatie	€350.000
Totaal	€3.000.000

Programma Utrechtse Energie
Utrecht, oktober 2014

Gemeente Utrecht

Utrecht.nl